

geix CAPIT/// (CIL XII, 223), i les lletres finals (IUS o IA) s'han perdut, escapçada la llosa. La variant intensiva CAPP- també fou fecunda: Schulze recull *Καππανός* (532) i *Cappellianus* (436); *Capponius* en una inscripció renana (CIL III, 13397); *Cappo* en una inscripció del Roine, *Cappius* en altres dues del Midi (CIL XII, 1943 i 2937); *Cappacum*, lloc de la Bètica, en Plini. Al capdavant no oblidem que el mot *capitium* 'caputxo' o els alts del vestit, és llatí clàssic (des de Varró i St. Jeroni) i Ciceró el dona com a nom d'una ciutat de Sicília.

Aquests NPP donaren lloc als de villes romanes testificades per topònims de la Romània. Un femení paral·lel a *Capçanes* el tenim en *Cavazzana* poble del Vènet (prop de Lendinara), que ja consta en un doc. de l'a. 944 (escrit *Cavacciana*), i ja D. Olivieri hi reconegué el nom en -ANA descendent de la villa d'un CAPITIUS (*Studi di Top. Venez.* 74). *Chassiecq* és el nom d'un poble de Saintonge, que Skok no explicà bé, per manca de dades antigues, però com sigui que l'especialista local (Talbert, *Les noms des communes de la Charente*) el troba escrit *Capciaco* a les fonts medievals, és un nom gallo-romà en -ACUM, en el qual Dauzat (RLR LXV, 332-3) ja veié el «gentilici CAPITIUS». Afegeixo *Chaspuzac*, en el districte del Puy en Velay: doncs, cap al límit de l'emmudiment francès (i alvernès) de les s davant p (crec ja més enllà); per tant pot venir d'un *CAPPUTIUS, escrit amb una s abusiva, segons la grafia pseudo-arcaica de *rasper, guespe, trespas, espi* per *râper, guêpe, trépas, épi, épine* etc. (cf. ALF, s. v. *guêpe*).

En aquest últim, doncs, tenim espècimen del radical intensiu CAPP-. Res no ens impediria suposar també *CAPPUTIUS o *CAPPUTIUS per a *Capçanes*. Fins es podria pensar si no és millor l'alternativa amb -PP-, perquè en noms com *Marzà* (Emp.) o *Pilzà*, darrere una sonora, el nexa -TĪ- apareix sonoritzat en català. No oblidem, però, que aquí estem en territori de substrat mossàrab, on la -P- simple no se sonoritza: veg. supra *Capafons* i els representants valencians i balears de CAPANNA > *Capana* > *Campana* amb -p- (i m propagada). Quant a la ç, aquesta és la prolongació normal de -TĪ- fins en mossàrab (a diferència de c° > moss. ç).

No hi ha, doncs, cap escrúpol a afirmar que *Capçanes* ve de (VILLAS) CAPITIANAS (o si es vol CAPP-...). Destruït el poble d'origen romà en les lluites de la Reconquesta, aniria renaixent només lentament i en data tardana.

CAPCIR

La capçalera de la conca de l'Aude, des de les seves fonts fins al coll d'Àres; comarca situada al NE de la Cerdanya i al NO del Conflent. CATorras ens diu que la comarca de Capcir «presenta una coma llarga, coberta, en els fons, de camps de conreu, envoltada de frondoses i belles bosquíes, coronades per cims enasprats» (*Pir. Cat.* III, 515b). Aquests detalls geo-

gràfics són importants per a l'etimologia.

PRON. POP.: *kədzi*,¹ gentilici: *kəpzinézus* (AL-Cat.); *kədzinézus*, sentit a La Cabanassa (Alta Cerd.) 1960; «los joves *capçinesos*, los vells cerdans» (Verdaguer, *Canigó* VIII, v. 37).

DOC. ANT.: «montana que vocatur *Capcir*» 1087 (*Liber Feud. Maj.*, II, Ponsich, 131); *Guillelmi de Capcir* 1205 (*Cart. Poblet*, 36; in *Capcirio* 1260, 1263 (Alart, *Priv.* 232, *InuLC*, s. v. *domnegeria*); «R. de *Capcir* --- còssols de Perp.» 1303, 1313 (RLR v, 322, xxix, 73); «G. *Capcir*, g[uanter] [de Perp.]» 1308 (RLR VIII, 51); «-- de la Vall de Ribes e de *Capcir*» 1309 (RLR VIII, 68), «la terra de *Capcir*» 1323 (RLR xxxii, 428); *Creu de Capcir* 1359 (*CoDoACA* XII, 129); ² *Capcir* 1395, 1396 (Alart, *Doc. Geogr. Hist.* 30, *CoDoACA* XII, 153); in *Capcir* 1421 (Alart, *InuLC*, s. v. *domnegeria*); *Capcir* 1598 (RLR LX, 65).

Notem a més: *Na Capçira* 1398 (*Llibre de Vâlues*, Cast. de la Pl., Sz. Gozalbo). Avui dia *Capcir* és nom de família a Val., Tort., Maestr., Catí etc. (*AlcM*).

ETIM. Tot suggereix que *Capcir* ve d'un deriv. del ll. CAPITIUM 'capdamunt (d'un vestit etc.)', esquemàticament *CAPITIARIUM amb sign. 'l'extrem superior', 'el cim' o 'la capçalera'. Notem que CAPITIARIUM normalment ha donat el cat. *capcer*, mot usual avui a Mall. com a 'cim, porció elevada de terreny' (*AlcM*, s. v.) i la forma femenina *capcera* és mot comarcal del cat. or. i occ. amb el sentit de 'capçalera o parts altes d'una vall' (*DECat* II, 512b25). Sembla, doncs, que hom havia usat *CAPITIARIUM en un principi amb referència a la conca superior de l'Aude amb les seves altures i comes. Interessa amb aquest motiu el testimoni de 1087 «montana que vocatur *Capcir*» i sobretot una nota d'Alart, qui ens diu que en un acte del S. XI hom es refereix al País del Capcir com a «pays de la montagne de l'Aude».³

La i de *Capcir* necessita explicació, puix que, com hem suggerit ja, la base CAPITIARIUM hauria de donar *Capcer*. Es pot pensar que el nom hagués tingut un tractament occità en aquesta regió del Rosselló ben a prop de la zona llenguadociana. Com és sabut el Capcir en la seva fonètica avui presenta una sèrie de trets occitanitzants o vacil·lacions entre formes catalanes i llenguadocianes. Sabem també gràcies als estudis d'En Coromines que les afinitats fonètiques amb el llenguadocià hi deuriem ser més pronunciades a l'Edat Mitjana (*LleuresC*, 280-81 i vol. III de l'ed. crítica de les *VidesR.*).

⁵⁰ És possible, doncs, que hom ho hagi dit primer en una forma **Capcieir* (tal com s'ha postulat en el *DECat* II, 512b36), d'on, per ultracorrecció catalana, *Capcir*.⁴ Recordem que el català, tot dient a l'època primitiva *piçit* PECTUS i *jeïr* HĒRI, els va reduir a *pit* i (*h*)*ir*, i que ja tenim *Capcir* en documentació de 1087. En el procés d'ultracorrecció una influència de la final -ir del nom del Vallespir, vall veïna, hi podia ajudar.

D'altra banda, hi ha sempre la possibilitat que el canvi en i s'hagi produït en la forma originària catalana-